

DARE

Depolarisation Activism for
Resilient Europe

Savremeni izazovi: Nasilni ekstremizam i radikalizacija (Druga lekcija)

Autor: dr. sc. Susanna Z. Papp

Croatian Education and Development
Network for the Evolution of
Communication - HERMES
Croatia

Kreisau-Initiative
Kreisau Initiative e.V.
Germany

Open Communication
Serbia

TRANSFORM
Sweden

Western Balkans
Network
Bosnia-Herzegovina

Co-funded by
the European Union

Ovaj projekat sufinanciran je sredstvima Evropske komisije. Stavovi i sadržaj nastavnih planova isključiva su odgovornost njihovih autora i ne odražavaju stavove Evropske komisije ili provedbenih organizacija. Evropska komisija nije odgovorna za bilo kakve posljedice koje proizlaze iz ponovne upotrebe ove publikacije.

Savremeni izazovi:

Nasilni ekstremizam i radikalizacija* (Druga lekcija)

O projektu

Inicijativa 'DARE - Depolarization Activism for Resilient Europe' ('Aktivizam za depolariziranu i snažnu (otpornu) Evropu') pokrenuta je sa ciljem stvaranja prostora za kritički pristup učenju te dijalog usmjeren na mlade i njihov aktivizam u području savremenih izazova kao što su polarizacija, radikalizacija, mentalno zdravlje te kršenja ljudskih prava. Obrazovni materijali projekta DARE nastoje ojačati aktivno stanovništvo i evropske vrijednosti te promovisati i osnažiti glasove mladih i njihov građanski angažman. Za više informacija posjetite internet stranicu projekta: www.depolarisation.eu

Teme

- 'Savremeni izazovi' kroz svoje teme istražuju složene savremene probleme koji se često ne obrađuju u školama;
- Proces radikalizacije (ko je ranjiv, kako se regrutuju ljudi, zašto se radikaliziraju);
- Zaštitni faktori u borbi protiv radikalizacije, temelji samopouzdanja.

Kontekst

Složeni, savremeni problemi ne dobivaju uvijek potreban prostor u školama širom Evrope. Želja nam je inspirisati nastavu građanskog odgoja, sociologije, etike ili čas razrednika smislenim sadržajem koji se bavi relevantnim problemima u društvu i istovremeno gradi otpornost mladih i kritičko razmišljanje o ovim temama.

Nasilni ekstremizam i radikalizacija primjeri su takvih problema. Uz rastući populizam u Evropi, učenici mogu svjedočiti čestim primjerima netrpeljivosti prema određenim društvenim skupinama, kao i nasilju na televiziji i kanalima društvenih medija. Osim toga, često su izloženi vijestima o terorizmu ili čak i sami doživljavaju posljedice takve netrpeljivosti i nasilja u svojim zajednicama.

Ovo je druga lekcija (od dvije) na temu nasilnog ekstremizma i radikalizacije. Preporuka je realizovati ih ili u dva uzastopna časa prema rasporedu ili za vrijeme blok-časova. Tokom prvog časa raspravlja se o konceptu nasilnog ekstremizma sa posebnim fokusom na karakteristike nasilnog ekstremističkog načina razmišljanja, dok se drugi čas fokusira na proces radikalizacije odgovarajući na pitanja o tome zašto i kako ljudi postaju nasilni ekstremisti.

Ciljevi

- podići svijest o problemu radikalizacije u društvu;
- bolje razumjeti proces radikalizacije i njezina obilježja;
- istražiti kako postati otporniji na radikalizaciju te izgraditi samopouzdanje.

*Napomena: Ako vas zanima ova tema i želite je detaljnije obraditi s učenicima, pogledajte obrazovni materijal "Trening svijesti o radikalizaciji", koji je također razvijen u sklopu projekta DARE.

Ishodi učenja

Na kraju časa učenici će (moći):

- bolje razumjeti proces radikalizacije (faktori rizika i strategija regrutovanja);
- prepoznati i objasniti određene zaštitne elemente koji pojedince mogu učiniti otpornima na radikalizaciju i pomoći im u izgradnji samopouzdanja.

Materijal i oprema

Za reprodukciju videa: laptop, projektor, zvučnici, internet/Wi-Fi

Trajanje

---

45 minuta (jedan školski čas)

Tok nastavnog časa

Uvod (5 minuta)

Nastavnik traži od učenika da se prisjete prethodnog časa kada se raspravljalo o nasilnom ekstremizmu. Nastavnik zatim najavljuje da se danas ta tema nastavlja raspravom o tome zašto i kako se ljudi radikaliziraju te, za početak, pita učenike za eventualno mišljenje o postavljenim pitanjima, nakon čega slijedi kratki animirani videozapis.

Gledanje kratkog animiranog filma **Savremeni izazovi: Radikalizacija (5 minutes)**

Reproducirajte videozapis učenicima: <https://youtu.be/lfoVo037HOw>

Rasprava o videozapisu (15 minuta)

Korisna pitanja za istraživanje, razmatranje i daljnje razmišljanje:

- Šta je radikalizacija?

(Napomena: Animirani videozapis govori o tome da, kada se radikaliziraju, pojedincima postaju privlačne nasilne ekstremističke skupine ili ideje koje one promovišu. Radikalizacija je (složen psihološki i društveni) proces u kojem pojedinac ili skupina usvaja ideje i ponašanja prema kojima je nasilje (prema drugim ljudima, skupinama ili institucijama) opravdano. To je ista definicija koju smo koristili za nasilni ekstremizam - razlika je u tome što se radikalizacija fokusira na proces, dok je nasilni ekstremizam ishod.)

- Kako se ljudi radikaliziraju? Koje strategije koriste nasilni ekstremisti za formiranje novih članova?

(Napomena: Ljudi se mogu radikalizirati i online i offline. Mogu se samoradikalizirati ili biti regrutovani od strane nasilnih ekstremista. Ljudi također mogu usvojiti radikalne stavove iz medija, svojih porodica, od prijatelja, a ponekad i u školi.)

Rasprava o videozapisu (nastavak):

Ekstremističke skupine koriste dobro promišljene strategije kako bi uočile ranjive mlade ljude (ili odrasle) i nagovorile ih da se pridruže njihovoj skupini. Mladu osobu čije je samopouzdanje nisko, koja se osjeća izolovano ili je ljuta, mogu primijetiti članovi nasilne ekstremističke skupine i pristupiti joj. Ona može biti pozvana na određeno okupljanje, gdje joj se posvećuje puno pažnje kako bi se osjećala posebno i razvila osjećaj pripadanja. Ponekad osobe koje regrutuju mogu pružiti i druge stimulanse, poput usluga, davanje novca itd. U kasnijoj fazi ideologija grupe postaje temom razgovora kako bi nova osoba mogla usvojiti nasilno promovisanje ideja i viziju jednog ili više neprijatelja. Sve to se također može na sličan način dogoditi i putem interneta pozivom u posebne sobe za razgovor ili zatvorene grupe. Osoba bi se cijelo vrijeme mogla osjećati kao da od nepoznatih osoba dobiva mnogo bez davanja ničega zauzvrat.

→ Pitanja za razmišljanje mogu glasiti: Zašto nasilni ekstremisti biraju tako neizravan način regrutovanja ljudi? Zašto nisu jasni u svojim ciljevima?

→ Šta motiviše ljude koji se samoradikaliziraju? (Napomena: Ljudi koji se samoradikaliziraju često su motivisani nezadovoljstvom, strahom ili ljutnjom, ili osjećajem nepravde pa traže odgovore na internetu.)

→ Popratni komentar mogao bi biti: Ponekad političari pokušavaju usaditi strah i mržnju prema određenim skupinama kao što su migranti, izbjeglice, vjerske ili etničke manjine i članovi LGBTQIA+. Zašto to rade? Kakvu korist mogu izvući iz toga?

- Zašto se ljudi radikaliziraju? Ko je posebno osjetljiv na radikalizaciju?

Napomena: Mnogo je razloga zašto se ljudi radikaliziraju. Neki od njih uključuju:

- GUBITAK SAMOPOUZDANJA: Neki su ljudi doživjeli neuspjeh ili su izgubili svoje ciljeve ili smisao života.
- OSJEĆAJ NEPRAVDE: Drugi ipak mogu doživjeti nepravdu, smatraju da se prema njima ili njihovoj skupini postupalo nepravedno. Neki su možda doživjeli maltretiranje, diskriminaciju ili ponižavanje.
- POLITIČKA PROPAGANDA: U nekim slučajevima politička propaganda tjera ljude da se boje drugih ljudi ili skupina i navodi ih da razviju bijes prema tim skupinama.
- Važno je napomenuti da ljudi koji se radikaliziraju nisu ljudi te da samo u rijetkim slučajevima pate od neke vrste psihičke bolesti.

"Temelji samopouzdanja" - Preispitivanje samih sebe - grupni rad (20 minuta)

Nastavnik može odlučiti formulisati instrukcije na sljedeći način:

"Malo prije smo razgovarali o tome ko je u opasnosti od radikalizacije i o razlozima zašto se ljudi radikaliziraju, a sada je vrijeme da razmislimo o tome kako to možemo spriječiti. Radit ćete u skupinama koje se sastoje od tri učenika. Dobit ćete četiri teme za raspravu, od kojih je svaka poseban zaštitni element protiv radikalizacije i temelj izgradnje samopouzdanja. Razmislite o svom odnosu prema svakoj temi i raspravite sva pitanja međusobno. Imate slobodu odabira kojim redoslijedom želite razgovarati o temama."

(15 minuta)

Nastavnik daje instrukciju učenicima da raspravljaju o svakom pitanju za razmišljanje u svakoj temi, a onda određuje koja skupina će odgovoriti ili prezentovati svoje zaključke na koje pitanje za raspravu (svaka skupina PO JEDNO).

""Temelji samopouzdanja" - Preispitivanje samih sebe - grupni rad (nastavak)

Preporučuje se printanje svih pitanja za sve skupine kako bi ih imali ispred sebe tokom grupnog rada:

- PRIPADANJE I PRIHVAĆENOST
  - RAZMISLITE: U kojim grupama, zajednicama i odnosima se osjećate dobro u svojoj koži? Gdje se osjećate prihvaćeno?
  - RASPRAVITE: Kako možete pomoći učeniku koji se osjeća usamljeno ili izolovano? Šta možete napraviti da se on/ona osjeća dobrodošlim i prihvaćenim?
- KOMPETENCIJE
  - RAZMISLITE: Zbog kojih ste stvari ponosni na sebe? Ovdje možete razmišljati o različitim stvarima: postignućima, uspjesima, kvalitetama i osobinama koje cijenite kod sebe i tako dalje.
  - RASPRAVITE: Ako učenik doživi neuspjeh (npr. padne na kolokviju ili mora ponavljati ispit) šta mu/njoj možete reći da se osjeća bolje i da ga/nju motivišete?
- POŠTOVANJE I DOSTOJANSTVO
  - RAZMISLITE: Kako znate kad vas poštuju kao osobu?
  - RASPRAVITE: Kakvo ponašanje prema kolegama se smatra poštovanjem, a kakvo nepoštovanjem?
  - RASPRAVITE: Kako sve možemo pokazati poštovanje prema kulturama ili religijama drugih ljudi?
- SVRHA I SMISAO
  - RAZMISLITE: Do kojih aktivnosti ili stvari vam je jako stalo u životu?
  - RAZMISLITE: Koje stvari koje ponekad ili redovno radite usrećuju ljude?
  - RAZMISLITE: Imate li neke važne ciljeve na kojima biste željeli raditi? Ako da, koje?
  - RASPRAVITE: Koje stvari (prema ovim pitanjima) pomažu ljudima da pronađu svoju svrhu u životu?

Nastavnik obilazi učenike i, po potrebi, usmjerava raspravu učenika i odgovara na eventualna pitanja. Tokom plenarne rasprave grupe razmjenjuju svoje ideje odgovarajući na svoja pitanja 'za raspravu'.

Čas završava nastavnikovim zaključkom koji se odnosi na ono o čemu se prethodno raspravljalo. Naime, ljudi sa niskim samopouzdanjem mogu biti podložniji pridruživanju nasilnoj ekstremističkoj skupini. Važno je stvoriti razredno i školsko okruženje u kojem se svi osjećaju prihvaćeno i poštovano jer su to najvažniji izvori ličnog zadovoljstva i samopouzdanja.

Izvori

- Projekt DARE, nastavni planovi, dodatni materijali i videozapisi koji se nalaze na stranici projekta: www.depolarisation.eu ili www.resilienteurope.eu

Adaptacija aktivnosti za nastavu na daljinu

Ovaj nastavni plan u potpunosti se može izvesti u online okruženju dijeljenjem videozapisa na stranici i stvaranjem soba za pojedinačne sastanke za grupni rad.

Vrednovanje

Iako se određeni elementi ove lekcije odnose na razumijevanje i baratanje činjenicama koje se mogu provjeravati i ocjenjivati, svrha ove aktivnosti ipak je razmišljanje i rasprava o izgradnji samopouzdanja – a to ne treba biti predmet ocjenjivanja ili drugih standardnih praksi vrednovanja.

Ako nastavnik ipak odluči zadati dodatni zadatak koji se temelji na znanju, to se, naravno, može vrednovati. U tom slučaju nastavnik mora unaprijed odrediti jasne kriterije ocjenjivanja.

Ideje za domaću zadaću

- Prva ideja za domaću zadaću: Analiza slučaja radikalizacije
Nastavnik učenicima daje materijale (nastavni listić) koji detaljno opisuju stvarni život ili fiktivni slučaj mlade osobe koja se radikalizirala. Učenici moraju identificirati faktore koji su mladu osobu ohrabрили na pridruživanje nasilnoj ekstremističkoj skupini i kako se to moglo spriječiti (pomoću izgradnje samopouzdanja). Učenici mogu raditi na slučaju pojedinačno ili u skupinama pa podijeliti svoja razmišljanja na sljedećem času.
- Druga ideja za domaću zadaću: Učenici trebaju pogledati jedan od dole predloženih videozapisa (napomena: službeni i/ili automatski generisani titlovi dostupni su na više jezika). Nakon toga trebaju napisati kratki esej o tome šta su kroz slušanje i gledanje videozapisa shvatili, naučili, razmatrali i razumjeli.
  - Popis za reprodukciju video razgovora (6 razgovora - birate jedan), "The Roots of Extremism", na: www.ted.com/playlists/569/the_roots_of_extremism
  - François Reyes, "Dialogue is the only way forward | François Reyes", na: <https://youtu.be/1qyHt-12zJU>
  - Lauren Manning, "I Had the Fear", na: <https://youtu.be/iEKc63McZIU>
  - Ivan Humble, "Becoming Humble", na: <https://youtu.be/T9P7BzuiRzU>
  - Priča Michaela Kenta, "Former neo-Nazi removes swastika tattoos after unlikely friendship", na: <https://youtu.be/njXZUH5hv0w>
  - Manwar Ali, "I Lived In A Jihadist Camp In Afghanistan", na: <https://youtu.be/s4WWVQo-dAE>
  - "Formers | Learning from the lived experiences of former extremists", na: <https://youtu.be/42xlsBwVg4I>